

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

SEIMO KONTROLIERIAUS INICIATYVA ATLIKTO TYRIMO DĖL AIŠKAUS TEISINIO REGLAMENTAVIMO, SUSIJUSIO SU SPRENDIMŲ PRIĖMIMU DĖL NUTEISTŪJŲ SKYRIMO, PERKĖLIMO Į PATAISOS ĮSTAIGOS SOCIALINĖS GLOBOS SEKTORIŲ AR IŠ ŠIO SEKTORIAUS UŽTIKRINIMO, PAŽYMA

2022-09-15 Nr. 4D-2022/1-479
Vilnius

TYRIMO PAGRINDAS

1. Tyrimas pradėtas Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierės Erikos Leonaitės 2022 m. gegužės 3 d. sprendimu Nr. 4D-2022/1-479.

Tyrimo tikslas. Nustatyti, ar Nuteistųjų skyrimo, perkėlimo į pataisos įstaigos socialinės globos sektorių ar iš šio sektoriaus komisijos galutinis sprendimas atitinka Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatyme keliamus administracinio sprendimo reikalavimus.

Tyrimo pagrindas. Pagrindas pradėti tyrimą savo iniciatyva yra Seimo kontrolierių įstatymo 13 straipsnio 3 dalis, kurioje nustatyta, kad, jeigu skundas yra gautas žodžiu, telefonu arba Seimo kontrolierius nustatė pareigūnų piktnaudžiavimo, biurokratizmo ar kitaip pažeistų žmogaus teisių ir laisvių požymių iš visuomenės informavimo priemonių bei iš kitų šaltinių, Seimo kontrolierius gali pradėti tyrimą savo iniciatyva.

Šiuo atveju tyrimą savo iniciatyva Seimo kontrolierė pradėjo atsižvelgdama į tai, kad savo praktikoje susidūrė su atvejais (byla Nr. 4D-2022/1-377), kai nuteistajam, kurio prašymas buvo svarstytas Nuteistųjų skyrimo, perkėlimo į pataisos įstaigos socialinės globos sektorių ar iš šio sektoriaus komisijoje, nebuvo pateiktas administracinis sprendimas, o tik šios komisijos posėdžio protokolo kopija.

Tyrimo objektas. Teisinio reglamentavimo, susijusio su Nuteistųjų skyrimo, perkėlimo į pataisos įstaigos socialinės globos sektorių ar iš šio sektoriaus komisijos sprendimo priėmimu, įvertinimas.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Nustatytos tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

2. Seimo kontrolierė, pradėjusi tyrimą savo iniciatyva, dėl informacijos ir ją patvirtinančių dokumentų gavimo 2022-05-12 raštu Nr. 4D-2022/1-479/3D-1065 kreipėsi į Kalėjimų departamento prie Teisingumo ministerijos (toliau vadinama – Kalėjimų departamentas) direktorių, prašydama informuoti, ar Nuteistųjų skyrimo, perkėlimo į pataisos įstaigos socialinės globos sektorių ar iš šio sektoriaus komisijos posėdžio protokolas su Rekomendacija skirti / neskirti į socialinės globos sektorių yra laikomas galutiniu sprendimu dėl nuteistojo perkėlimo / neperkėlimo į socialinės globos

sektorių, jeigu ne, kas priima galutinį sprendimą, kaip su sprendimu supažindinamas nuteistasis; kokios formos dokumentą (teikimą, prašymą ir pan.) laisvės atėmimo įstaigos direktorius turi pateikti Nuteistųjų skyrimo, perkėlimo į pataisos įstaigos socialinės globos sektorių ar iš šio sektoriaus komisijai dėl nuteistojo skyrimo ar perkėlimo į socialinės globos sektorių; kokiais teisės aktais vadovaujasi Nuteistųjų skyrimo, perkėlimo į pataisos įstaigos socialinės globos sektorių ar iš šio sektoriaus komisija, nagrinėdama prašymus / teikimus dėl nuteistųjų perkėlimo į socialinės globos sektorių; kokia yra prašymų / teikimų nagrinėjimo procedūra, ar procedūros skirtingos, kai dėl perkėlimo kreipiasi pats nuteistasis, teikdamas prašymą ir kai procedūra pradedama įstaigos iniciatyva; kuo vadovaujantis, kokia tvarka ir kam nuteistasis gali skųsti jo netenkinantį sprendimą dėl perkėlimo / neperkėlimo į socialinės globos sektorių.

3. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstaigoje 2022-05-31 buvo gautas Kalėjimų departamento 2022-05-31 raštas Nr. 1S-2065, kuriuo paaiškinama:

3.1. „Nuteistųjų skyrimo, perkėlimo į pataisos įstaigos socialinės globos sektorių ar iš šio sektoriaus komisijos (toliau – Komisija) posėdžio protokolas su Rekomendacija skirti / neskirti į socialinės globos sektorių yra rekomendacinio pobūdžio ir nėra laikomas galutiniu sprendimu. Galutinį sprendimą nuteistąjį perkelti į kitą pataisos įstaigą priima Kalėjimų departamento direktorius Bausmių vykdymo kodekso 69 straipsnyje nustatytais pagrindais. Su Komisijos sprendimu nuteistasis supažindinamas, vadovaujantis Nuteistųjų skyrimo, perkėlimo į pataisos įstaigos socialinės globos sektorių ar iš šio sektoriaus tvarkos aprašo (toliau – Tvarkos aprašas), patvirtinto Kalėjimų departamento prie Teisingumo ministerijos direktoriaus 2022 m. kovo 25 d. įsakymu Nr. V-80, 14 punktu, gavusi Komisijos rekomendaciją, Laisvės atėmimo bausmę vykdanči įstaiga su Komisijos rekomendacija supažindina nuteistąjį pasirašytinai, o jeigu buvo gautas nuteistojo prašymas dėl socialinės globos poreikio nustatymo, pateikia nuteistajam atsakymą raštu.“

3.2. „Laisvės atėmimo bausmę vykdanči įstaiga Komisijai turi pateikti dokumentus nustatytus Tvarkos aprašo 11 punkte – nuteistojo prašymą (jei toks buvo pateiktas), Medicinos dokumentų išrašą / siuntimą (statistinės apskaitos forma Nr. 027/a), Nuteistojo socialinės globos poreikio vertinimo anketos kopiją, nuteistojo neįgalumo pažymėjimo, darbingumo lygio nustatymo pažymos, specialiųjų poreikių nustatymo ar kitų dokumentų (jei tokie yra), kopijas.“

3.3. „Komisija nagrinėdama prašymus / teikimus dėl nuteistųjų perkėlimo į socialinės globos sektorių vadovaujasi [...] Tvarkos aprašu bei Komisijos dėl nuteistųjų skyrimo, perkėlimo į pataisos įstaigos socialinės globos sektorių ar iš šio sektoriaus darbo reglamentu, patvirtintu Kalėjimų departamento prie Teisingumo ministerijos direktoriaus 2014 m. spalio 10 d. įsakymu Nr. V-417.“

3.4. „Tvarkos aprašo 9 ir 10 punktuose nustatytas veiksmų eiliškumas, kai asmuo dėl jo perkėlimo pats kreipiasi į Komisiją. Nuteistasis, manantis, kad turi socialinio ar fizinio savarankiškumo sutrikimų, turi teisę ir pats raštu kreiptis (pateikti laisvos formos prašymą) į jį gydantį gydytoją, kad jam būtų nustatytas socialinės globos poreikis. Gavus nuteistojo prašymą dėl socialinės globos poreikio įvertinimo, atliekami veiksmai, nurodyti Tvarkos aprašo 5 – 8 punktuose. Gydantis gydytojas, įvertinęs, kad dėl sveikatos sutrikimų ar socialinių veiksnių nuteistajam reikalinga socialinė globa, užpildo Prašymą dėl nuteistojo socialinės globos poreikio įvertinimo (toliau – Prašymą) (Tvarkos aprašo 1 priedas) ir apie tai informuoja asmens sveikatos priežiūros padalinio Įstaigoje vadovą (toliau – Vadovas). Vadovas ne vėliau kaip per 5 darbo dienas įgaliotam asmeniui pateikia Prašymą ir Anketą (Tvarkos aprašo 1 ir 2 priedai). Atsižvelgiant į tvarkos apraše nustatytus bendruosius nuostatus, įgaliotas asmuo, užpildęs Anketą, ne vėliau kaip per 5 darbo dienas ją gražina Vadovui.

Apibendrinant pateiktą atsakymą į klausimą, nuteistasis ir pats gali rašyti prašymą įvertinti ar jis gali būti perkeltas į socialinių poreikių turinčių asmenų būrį. Tokį prašymą jis pateikia gydytojui. Procedūra pateikus prašymą yra analogiška anksčiau aprašytai.“

3.5. „Sprendimą, dėl nuteistųjų skyrimo, perkėlimo į pataisos įstaigos socialinės globos sektorių ar iš šio sektoriaus nuteistasis gali skųsti vadovaujantis Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso (toliau – BVK) 183 straipsnio 3 dalimi – Kalėjimų departamento direktoriaus

veiksmai ir sprendimai per dvidešimt dienų nuo jų įteikimo gali būti skundžiami apygardos administraciniam teismui.“

3.6. „Pažymime, kad Tvarkos apraše nėra visiškai aiški sprendimo priėmimo ir apskundimo tvarka, kada Komisija pateikia rekomendaciją nuteistojo neperkelti į pataisos įstaigos socialinės globos sektorį. Atsižvelgiant į paminėtą, Kalėjimų departamentas rengiasi dar kartą peržiūrėti ir įvertinti Tvarkos aprašą, bei prireikus jį koreguoti.“

Tyrimui reikšmingi teisės aktai

4. Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso (toliau vadinamas ir – BVK):

69 straipsnis. Nuteistųjų perkėlimas į kitas pataisos įstaigas – „1. Nuteistasis, kuriam paskirtas laisvės atėmimas, gali būti perkeltas iš vienos pataisos įstaigos į kitą toliau atlikti bausmės, jeigu tai reikalinga: 1) siekiant apriboti jo daromą neigiamą įtaką kitiems nuteistiesiems arba 2) palengvinti nuteistojo socialinę reabilitaciją, arba 3) užtikrinti veiksmingesnę nuteistojo priežiūrą ir saugumą, arba 4) vykdant nuteistojo perdavimo į užsienio valstybę, kurios pilietybę jis turi, toliau atlikti terminuoto laisvės atėmimo ar laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmės procedūras arba kitais šiame Kodekse nustatytais atvejais. [...] 6. Teisę perkelti nuteistąjį iš vienos pataisos įstaigos į kitą turi Kalėjimų departamento direktorius, o toje pačioje įstaigoje pagal šio straipsnio 2, 3 ir 5 dalyse nurodytus reikalavimus – pataisos įstaigos, kurioje atlieka bausmę nuteistasis, direktorius arba jį pavaduojantis pareigūnas. Nuteistųjų perkėlimo iš vienos pataisos įstaigos į kitą, taip pat perkėlimo į pusiaukelės namus ir grąžinimo iš jų tvarką nustato Kalėjimų departamento direktorius.“;

183 straipsnis. Bausmių vykdymo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų ir sprendimų apskundimas – „1. Viešųjų darbų, laisvės apribojimo, arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmės vykdančių institucijų ir įstaigų pareigūnų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami atitinkamą bausmę vykdančios institucijos ar įstaigos vadovui. Šis skundą turi išnagrinti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo skundo gavimo dienos. 2. Arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmės vykdančių institucijų ir įstaigų vadovų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami Kalėjimų departamento direktoriui, o šis skundą turi išnagrinti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo jo gavimo dienos, o jei dėl skundo atliekamas tyrimas, – per dvidešimt darbo dienų nuo tyrimo baigimo dienos. 3. Probacijos tarnybos direktoriaus ir Kalėjimų departamento direktoriaus veiksmai ir sprendimai gali būti skundžiami apygardos administraciniam teismui Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka.“

5. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo (toliau vadinama ir – VAI):

10 straipsnis. Administracinių sprendimų priėmimas – „1. Administracinius sprendimus priimti turi teisę tik viešojo administravimo subjektai, turintys šio įstatymo nustatyta tvarka jiems suteiktus įgaliojimus. 2. Privalomus reikalavimus asmenims nustato tik teisės aktų pagrindu priimti administraciniai sprendimai. 3. Viešojo administravimo subjektai administracinius sprendimus gali priimti savo iniciatyva arba gavę asmenų prašymus ar skundus. 4. Viešojo administravimo subjektas administracinį sprendimą dėl asmens prašymo ar skundo turi priimti per 20 darbo dienų nuo tokio prašymo ar skundo gavimo dienos. Jeigu prašymas ar skundas gautas po darbo valandų, poilsio ar šventės dieną, jo gavimo diena laikoma po jos einanti darbo diena. Kai dėl objektyvių priežasčių per šį terminą administracinis sprendimas negali būti priimtas, viešojo administravimo subjektas šį terminą gali pratęsti ne ilgiau kaip 10 darbo dienų. Asmeniui apie tokį termino pratęsimą per 5 darbo dienas nuo sprendimo pratęsti terminą priėmimo dienos pranešama raštu ir nurodomos pratęsimo priežastys. 5. Administraciniame sprendime turi būti nurodyta: 1) administracinį sprendimą priėmusio viešojo administravimo subjekto pavadinimas; 2) administracinio sprendimo data; 3) administraciniam sprendimui suteiktas registracijos numeris; 4) atliekamas tvarkomasis veiksmas arba asmenims nustatytos teisės ir (ar) pareigos; 5) administracinio sprendimo teisinis ir faktinis pagrindas ar kitos administraciniam sprendimui įtakos turėjusios aplinkybės; 6) administracinio

sprendimo motyvai; 7) administracinio sprendimo apskundimo tvarka, nurodant konkrečią skundą nagrinėjančią instituciją ar įstaigą, skundo padavimo terminą ir teisės aktą, reglamentuojantį apskundimo tvarką; 8) administracinį sprendimą priėmusio asmens vardas, pavardė ir pareigos. 6. Administracinis sprendimas turi būti pasirašytas jį priėmusio pareigūno, valstybės tarnautojo, kito įstatymų nustatytą specialų statusą turinčio fizinio asmens arba viešojo administravimo subjekto vadovo, jo pavaduotojo ar įgalioto asmens. Kai administracinis sprendimas priimamas naudojantis valstybės informacinėmis sistemomis, sprendimo pasirašymui prilyginamas patvirtinimas (autorizavimas) valstybės informacinėje sistemoje.“

6. Nuteistųjų skyrimo, perkėlimo į pataisos įstaigos socialinės globos sektorių ar iš šio sektoriaus tvarkos aprašas, patvirtintas Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2022 m. kovo 25 d. įsakymu Nr. V-80 (toliau – Tvarkos aprašas):

„5. Gydantis gydytojas, įvertinęs, kad dėl sveikatos sutrikimų ar socialinių veiksnių nuteistajam reikalinga socialinė globa, užpildo Prašymą dėl nuteistojo socialinės globos poreikio įvertinimo (toliau – Prašymą) (Tvarkos aprašo 1 priedas) ir apie tai informuoja asmens sveikatos priežiūros padalinio Įstaigoje vadovą (toliau – Vadovas).

6. Vadovas ne vėliau kaip per 5 darbo dienas įgaliotam asmeniui pateikia Prašymą ir Anketą (Tvarkos aprašo 1 ir 2 priedai).

7. Įgaliotas asmuo, užpildęs Anketą, ne vėliau kaip per 5 darbo dienas ją grąžina Vadovui.

8. Gydantis gydytojas užpildo Medicinos dokumentų išrašą/siuntimą (statistinės apskaitos forma Nr. 027/a). Medicinos dokumentų išrašė/siuntime gydantis gydytojas aprašo nuteistojo sveikatos būklę, fizinės aplinkos pritaikymo ir socialinės globos poreikį ir teikia individualius siūlymus dėl poreikio perkelti (iškelti) nuteistąjį į (iš) socialinės globos sektorių (-iaus).

9. Nuteistasis, manantis, kad turi socialinio ar fizinio savarankiškumo sutrikimų, turi teisę ir pats raštu kreiptis (pateikti laisvos formos prašymą) į jį gydantį gydytoją, kad jam būtų nustatytas socialinės globos poreikis.

10. Gavus nuteistojo prašymą dėl socialinės globos poreikio įvertinimo, atliekami veiksmai, nurodyti Tvarkos aprašo 5 – 8 punktuose.

11. Vadovas, gavęs visus dokumentus dėl nuteistajam reikalingos socialinės globos, tarnybiniu pranešimu apie tai informuoja Įstaigos, kurioje nuteistasis atlieka laisvės atėmimo bausmę, direktorių. Prie tarnybinio pranešimo pridedami užpildyti dokumentai:

11.1. nuteistojo prašymas (jei toks buvo pateiktas);

11.2. statistinės apskaitos forma Nr. 027/a;

11.3. Anketos kopija;

11.4. nuteistojo neįgalumo pažymėjimo, darbingumo lygio nustatymo pažymos, specialiųjų poreikių nustatymo ar kitų dokumentų (jei tokie yra), kopijos.

12. Įstaigos direktorius, gavęs Vadovo tarnybinių pranešimą su pridėtais dokumentais, raštu kreipiasi į Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos (toliau – Kalėjimų departamentas) direktoriaus įsakymu sudarytą Nuteistųjų skyrimo, perkėlimo į pataisos įstaigos socialinės globos sektorių ar iš šio sektoriaus komisiją (toliau – Komisija) dėl nuteistojo skyrimo ar perkėlimo į (iš) Įstaigos socialinės globos sektorių (-iaus).

13. Komisija per 10 darbo dienų (nuo dokumentų gavimo (registravimo) Kalėjimų departamente dienos) išnagrinėja pateiktus dokumentus, priima sprendimą dėl (ne) rekomendacijos nuteistąjį skirti ar perkelti į (iš) socialinės globos sektorių (-iaus) (toliau – Komisijos rekomendacija) ir raštu (išsiųsdama Komisijos posėdžio protokolo kopiją) apie tai informuoja Įstaigą, kuri kreipėsi dėl nuteistojo skyrimo ar perkėlimo į (iš) socialinės globos sektorių (-iaus). Jei Komisija nagrinėja kelių nuteistųjų dokumentus, sprendimas dėl kiekvieno nuteistojo išforminamas atskiru Komisijos protokolu.

14. Įstaiga, gavusi Komisijos rekomendaciją:

14.1. su Komisijos rekomendacija supažindina nuteistąjį pasirašytinai;

14.2. jeigu buvo gautas nuteistojo prašymas dėl socialinės globos poreikio nustatymo, pateikia nuteistajam atsakymą raštu.

15. Įstaigos direktorius, gavęs Komisijos rekomendaciją nuteistąjį perkelti į socialinės globos sektorių, paveda atsakingam pareigūnui teisės aktų nustatyta tvarka parengti dokumentus dėl nuteistojo perkėlimo iš vienos įstaigos į kitą ir pateikia juos Kalėjimų departamento direktoriui.“

7. Nuteistųjų perkėlimo iš vienos pataisos įstaigos į kitą tvarkos aprašas, patvirtintas Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2020 m. liepos 2 d. įsakymu Nr. V-208:

„3. Nuteistasis iš vienos pataisos įstaigos į kitą perkeliamas Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus nutarimu dėl nuteistojo perkėlimo (priedas) (toliau – nutarimas) arba Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus įsakymu dėl nuteistojo perkėlimo (esant Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso 881 straipsnio 4 dalies pagrindui).“

Lietuvos Respublikos teismų praktika

8. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimai:

8.1. 2007-08-13 nutarime byloje Nr. 33/04 pažymėjo, kad konstituciniu teisinės valstybės principu „[...] turi būti vadovaujamosi ir kuriant teisę, ir ją įgyvendinant (Konstitucinio Teismo 2000 m. gruodžio 6 d., 2006 m. sausio 16 d. nutarimai). Konstitucinio teisinės valstybės principo esmė – teisės viešpatavimas; konstitucinis teisės viešpatavimo imperatyvas reiškia, kad valdžios laisvę riboja teisė, kuriai privalo paklusti visi teisinių santykių subjektai, neišskiriant nė teisėkūros subjektų (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d., 2004 m. gruodžio 29 d., 2005 m. liepos 8 d., 2006 m. sausio 16 d. nutarimai). Konstitucinis Teismas savo aktuose (inter alia 2003 m. gruodžio 30 d., 2004 m. kovo 5 d., 2004 m. gruodžio 13 d., 2005 m. vasario 7 d., 2007 m. gegužės 5 d. nutarimuose) yra ne kartą konstatavęs, kad Konstitucijoje įtvirtintas teisinės valstybės principas suponuoja ir teisės aktų hierarchiją, inter alia tai, kad poįstatyminiai teisės aktai negali prieštarauti įstatymams, konstituciniams įstatymams ir Konstitucijai, kad poįstatyminiai teisės aktai turi būti priimami remiantis įstatymais, kad poįstatyminis teisės aktas yra įstatymo normų taikymo aktas nepriklausomai nuo to, ar tas aktas yra vienkartinio (ad hoc) taikymo, ar nuolatinio galiojimo.“;

8.2. 2010 m. gegužės 13 d. nutarime (pakartota 2013 m. vasario 20 d. nutarime) nurodė: „Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad vienas esminių Konstitucijoje įtvirtinto teisinės valstybės principo elementų yra teisinis tikrumas ir teisinis aiškumas. Teisinio tikrumo ir teisinio aiškumo imperatyvas suponuoja tam tikrus privalomus reikalavimus teisiniam reguliavimui: jis privalo būti aiškus ir darnus, teisės normos turi būti formuluojamos tiksliai, jose negali būti dviprasmybių“ (Konstitucinio Teismo 2003 m. gegužės 30 d., 2004 m. sausio 26 d., 2008 m. gruodžio 24 d., 2009 m. birželio 22 d. nutarimai, 2010 m. balandžio 20 d. sprendimas).

9. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo (LVAT) praktika:

9.1. LVAT 2014-04-09 aprobuotame Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos, nagrinėjant bylas dėl bausmių vykdymo ir kardomojo suėmimo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų ir sprendimų viešojo administravimo srityje, apibendrinime yra nurodęs:

„Šio teisinio reguliavimo kontekste teisėjų kolegija pažymėjo, kad Pataisos namai ir Kalėjimų departamentas prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos, kaip viešojo administravimo subjektai, be minėtų specialiųjų teisės nuostatų, savo veikloje privalo laikytis viešojo administravimo srityje taikomų viešojo administravimo principų, pavyzdžiui: įstatymo viršenybės, reiškiančio, kad viešojo administravimo subjektų įgaliojimai atlikti viešąjį administravimą turi būti nustatyti teisės aktuose, o veikla turi atitikti šiame įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus, objektyvumo, proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdžia principus (Viešojo administravimo įstatymo 3 str. 1 p.) (2012 m. gruodžio 20 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A822-

3206/2012). Laisvės atėmimo institucijų sprendimuose turi būti aiškiai nurodyti objektyviais duomenimis (faktais) ir teisės aktų normomis pagrįsti sprendimo motyvai, kurie, be kita ko, atitiktų Viešojo administravimo įstatymo 8 straipsnyje numatytus reikalavimus (2011 m. balandžio 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A143-2876/2011)“;

9.2. 2009-04-02 nutartyje, priimtoje administracinėje byloje Nr. A756-422/2009, yra nurodęs:

„[...] viešojo administravimo institucijos priimamiems sprendimams (individualiems administraciniams aktams) keliami Viešojo administravimo įstatymo 8 straipsnyje įtvirtinti reikalavimai. Šio įstatymo 8 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad individualus administracinis sprendimas turi būti pagrįstas nustatytais faktais ir teisės aktų normomis, o 2 dalyje nurodyta, kad sprendime turi būti aiškiai suformuluotos nustatytos arba suteikiamos teisės ir pareigos bei nurodyta sprendimo apskundimo tvarka. Šios nuostatos reiškia, kad akte turėtų būti nurodomi pagrindiniai faktai, argumentai ir įrodymai, pateikiamas teisinis pagrindas, kuriuo viešojo administravimo subjektas rėmėsi priimdamas administracinį aktą; motyvų išdėstymas turi būti adekvatus, aiškus ir pakankamas. Ši teisės norma siejama su teisėtumo principu, pagal kurį reikalaujama, kad viešojo administravimo subjektai savo veikla nepažeistų teisės aktų reikalavimų, kad jų sprendimai būtų pagrįsti, o sprendimų turinys atitiktų teisės normų reikalavimus.“

Tyrimo išvados

10. Tyrimas Seimo kontrolierės iniciatyva pradėtas įvertinus tai, kad praktikoje susiduriama su atvejais, kai nuteistajam nebuvo pateiktas sprendimas dėl perkėlimo / neperkėlimo į socialinės globos sektorių, o buvo įteiktas tik Nuteistųjų skyrimo, perkėlimo į pataisos įstaigos socialinės globos sektorių ar iš šio sektoriaus komisijos posėdžio protokolas su Rekomendacija neskirti į prašomą sektorių, nenurodant, kaip ją skūsti.

11. Tyrimo metu Kalėjimų departamentas patvirtino, kad Komisijos posėdžio protokolas su Rekomendacija skirti / neskirti į socialinės globos sektorių yra rekomendacinio pobūdžio ir nėra laikomas galutiniu sprendimu. Galutinį sprendimą nuteistąjį perkelti į kitą pataisos įstaigą priima Kalėjimų departamento direktorius Bausmių vykdymo kodekso 69 straipsnyje nustatytais pagrindais. Su Komisijos sprendimu nuteistasis supažindinamas vadovaujantis Tvarkos aprašo 14 punktu, tai yra, gavusi Komisijos Rekomendaciją, Laisvės atėmimo bausmę vykdanti įstaiga su šia Rekomendacija supažindina nuteistąjį pasirašytinai, o jeigu buvo gautas nuteistojo prašymas dėl socialinės globos poreikio nustatymo, pateikia nuteistajam atsakymą raštu.

Pastebėtina, kad Tvarkos apraše pakankamai išsamiai aprašyta procedūra ir atsakingų pareigūnų veiksmai Komisijai priėmus Rekomendaciją dėl nuteistojo skyrimo į socialinės globos sektorių. Tvarkos aprašo 15 punkte numatyta, kad įstaigos direktorius, gavęs Komisijos rekomendaciją nuteistąjį perkelti į socialinės globos sektorių, paveda atsakingam pareigūnui teisės aktų nustatyta tvarka parengti dokumentus dėl nuteistojo perkėlimo iš vienos įstaigos į kitą ir pateikia juos Kalėjimų departamento direktoriui. Tačiau atkreiptinas dėmesys, kad Tvarkos apraše nėra aiški sprendimo priėmimo, supažindinimo su sprendimu ir sprendimo apskundimo tvarka, kai Komisija pateikia Rekomendaciją neperkelti nuteistojo į pataisos įstaigos socialinės globos sektorių. Aiškaus reglamentavimo nebuvimas gali nulemti ydingos praktikos formavimą ar netinkamą teisės aktų interpretavimą, dėl ko nuteistasis negauna galutinio sprendimo dėl jo prašymo nagrinėjimo ir perkėlimo / neperkėlimo į socialinės globos sektorių.

Pažymėtina ir tai, kad VAĮ yra įtvirtinti būtinieji administraciniam sprendimui keliami reikalavimai, tai yra sprendime turi būti nurodytas administracinis sprendimą priėmusio viešojo administravimo subjekto pavadinimas, administracinio sprendimo data, administraciniam sprendimui suteiktas registracijos numeris, atliekamas tvarkomasis veiksmas arba asmenims nustatytos teisės ir (ar) pareigos, administracinio sprendimo teisinis ir faktinis pagrindas ar kitos administraciniam sprendimui įtakos turėjusios aplinkybės, administracinio sprendimo motyvai, sprendimo apskundimo

tvarka bei sprendimą priėmusio asmens vardas, pavardė ir pareigos. Pastebėtina, kad Nuteistųjų skyrimo, perkėlimo į pataisos įstaigos socialinės globos sektorių ar iš šio sektoriaus komisijos posėdžio protokolas su Rekomendacija skirti / neskirti į socialinės globos sektorių neatitinka administraciniam sprendimui keliamų reikalavimų.

12. Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad vienas esminių Konstitucijoje įtvirtinto teisinės valstybės principo elementų yra teisinis tikrumas ir teisinis aiškumas. Teisinio tikrumo ir teisinio aiškumo imperatyvas suponuoja tam tikrus privalomus reikalavimus teisiniam reguliavimui: jis privalo būti aiškus ir darnus, teisės normos turi būti formuluojamos tiksliai, jose negali būti dviprasmybių. Nagrinėjamu atveju tai reiškia, kad turi būti nustatytas aiškus, darnus sprendimų priėmimo tvarką reglamentuojantis teisinis reguliavimas, jog nebūtų galima jo aiškinti nevienodai.

Pažymėtina ir tai, kad viešojo administravimo subjektai savo veikloje privalo laikytis viešojo administravimo srityje taikomų viešojo administravimo principų, pavyzdžiui: įstatymo viršenybės, reiškiančio, kad viešojo administravimo subjektų įgaliojimai atlikti viešąjį administravimą turi būti nustatyti teisės aktuose, o veikla turi atitikti šiame įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus, objektyvumo, proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdžia principus. Laisvės atėmimo institucijų sprendimuose turi būti aiškiai nurodyti objektyviais duomenimis (faktais) ir teisės aktų normomis pagrįsti sprendimo motyvai, kurie, be kita ko, atitiktų Viešojo administravimo įstatyme numatytus administraciniams sprendimams keliamus reikalavimus.

Dėl šios priežasties ir siekdama užkirsti kelią ateityje pažeisti nuteistųjų teisę gauti aiškų ir motyvuotą sprendimą bei teisę netenkinantį sprendimą skusti, Seimo kontrolierė atkreipia dėmesį į šiuo metu galiojančio teisinio reglamentavimo trūkumus ir būtinybę papildyti / reglamentuoti Tvarkos aprašą, konkretizuojant laisvės atėmimo vietų įstaigų veiksmus ir privalomus priimti sprendimus Komisijai priėmus Rekomendaciją neperkelti nuteistojo į pataisos įstaigos socialinės globos sektorių.

13. Apibendrinant Seimo kontrolierės iniciatyva atlikto tyrimo metu nustatytas aplinkybes konstatuotina, kad siekiant užtikrinti nuteistųjų teisę gauti pagrįstą ir motyvuotą administracinį sprendimą, tikslinga papildyti Kalėjų departamento direktoriaus 2022 m. kovo 25 d. įsakymu Nr. V-80 patvirtintą Nuteistųjų skyrimo, perkėlimo į pataisos įstaigos socialinės globos sektorių ar iš šio sektoriaus tvarkos aprašą, numatant įstaigų veiksmus ir privalomus priimti sprendimus, kai Komisija priima Rekomendaciją neskirti nuteistojo į pataisos įstaigos socialinės globos sektorių.

SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAS

14. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė nusprendžia savo iniciatyva pradėtą tyrimą dėl teisinio reglamentavimo, susijusio su Nuteistųjų skyrimo, perkėlimo į pataisos įstaigos socialinės globos sektorių ar iš šio sektoriaus komisijos sprendimo priėmimu, pripažinti pagrįstu.

SEIMO KONTROLIERIAUS REKOMENDACIJA

15. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 8 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė Kalėjų departamento prie Teisingumo ministerijos direktoriui rekomenduoja apsvastyti Nuteistųjų skyrimo, perkėlimo į pataisos įstaigos socialinės globos sektorių ar iš šio sektoriaus tvarkos aprašo tobulinimo galimybę, numatant įstaigų veiksmus ir privalomus priimti sprendimus, kai Komisija priima rekomendaciją neskirti nuteistojo į pataisos įstaigos socialinės globos sektorių.

Primename, kad Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta, jog informacija apie siūlymų (rekomendacijų) išnagrinėjimą Seimo kontrolieriui turi būti pateikiama nedelsiant priėmus sprendimus dėl priemonių, kurių bus imamasi, atsižvelgiant į Seimo kontrolieriaus siūlymą (rekomendaciją), **bet ne vėliau kaip per 30 dienų nuo siūlymo (rekomendacijos) gavimo dienos.**

Seimo kontrolierė

Erika Leonaitė